

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

Випуск 6

*Матеріали VI Всеукраїнської
науково-практичної конференції
“Державне управління: стратегія і тактика
формування сучасного фахівця”,
м. Київ, МАУП 29 жовтня 2011 р.*

Київ
ДП “Видавничий дім “Персонал”
2011

*Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом
(протокол № 8 від 28.09.11)*

Редакційна колегія

М. Ф. Головатий (голова), д-р політ. наук, проф., *В. В. Омельчук* (заступник голови), канд. іст. наук, *П. Ф. Вознюк* (відповідальний секретар), канд. політ. наук, доц., *І. П. Бідзюра*, д-р політ. наук, проф., *П. П. Гай-Нижник*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Ю. О. Куц*, д-р наук держ. упр., *І. П. Лопушинський*, д-р наук держ. упр., проф., *В. М. Піскун*, д-р іст. наук, старш. наук. співроб., *Я. Ф. Радиш*, д-р наук держ. упр., проф., *І. В. Розпутенко*, д-р наук держ. упр., проф., *Г. П. Ситник*, д-р наук держ. упр., проф., *П. К. Ситник*, д-р філос. наук, проф., *Ю. П. Сурмін*, д-р соц. наук, проф., *В. В. Утвенко*, канд. іст. наук, доц., *М. В. Чечетов*, д-р наук держ. упр., проф., *Н. П. Ярош*, д-р наук держ. упр., *Н. М. Чернуха*, д-р пед. наук, проф.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук. пр.] / МАУП. —
С76 К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2011 —

Вип. 5 : Матеріали VI Всеукр. наук.-практ. конф. “Державне управління: стратегія і тактика формування сучасного фахівця”, м. Київ, МАУП, 29 жовт. 2011 р./ редкол.: М. Ф. Головатий (голова) [та ін.]. — 2011. — 428 с. : іл. — Бібліогр. в кінці ст.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43+67.9(4УКР)301я43

І. М. Воробйова

Методи подолання
кризи легітимності влади..... 132

І. М. Николін

Бар'єри міжособистісного спілкування
та їх вплив на соціалізацію особистості..... 134

М. О. Левченко

Аналіз і прогнозування
економічного потенціалу підприємства
з позицій системного підходу..... 138

І. М. Найдьонов

Наукова організація
підготовки менеджерів..... 143

Ф. М. Медвідь**Л. М. Техмурова**

Місцеве самоврядування в Україні:
питання теорії та історії..... 147

Н. О. Кочерова

Кримінально-правова характеристика
вимагання (за ст. 189 КК України)..... 151

О. В. Зотов

Особливості управління
державними проектами..... 154

М. В. Москальов

Психологічні особливості
рівнів розвитку когнітивного
компоненту психологічної готовності
майбутніх менеджерів
до управління змінами в організації..... 156

В. В. Галайдюк

Основні аспекти формування
регіональної молодіжної політики
в період трансформаційних змін..... 164

К. О. Петракова

Соціально-економічні аспекти
трансформаційних реформ..... 169

С. В. Білецький

Адміністративно-правова реформа
як передумова дієвої публічної влади..... 172

А. В. Гольоса

Торгівля людьми як глобальна проблема
XXI століття..... 175

Ю. В. Гоцуляк

Місце та роль державних установ
для розвитку правової держави
в роботах П. І. Новгородцева..... 179

А. В. Гнилозубенко

Доктрина розподілу влади..... 182

А. О. Куртакова

Державне управління
у сфері охорони праці: розвиток
та перспективи вдосконалення..... 185

О. В. Котеньова

Політика державного управління
у сфері господарювання
в умовах ринкової економіки..... 192

С. С. Маяковський

Механізм фінансового забезпечення
регіональної політики єс..... 195

Л. А. Сокур

Впровадження навчального курсу
«державна політика у сфері діловодства»
як запорука розвитку особистості
фахівця та його професійної
компетентності..... 197

І. Проценко

Парадигма сучасної бізнес-освіти:
управління системою підготовки сучасного
лідера (на прикладі українського
народного університету МАУП)..... 201

О. О. Воронятніков

Організація системи урядових органів
публічного управління..... 205

В. В. Бірюкова

Розвиток управління як передумова
розвитку навчального закладу..... 207

О. В. Лапочкін

Проблеми реформування
методів управління безпекою
державного руху..... 212

В. А. Гудов

Атомний аспект міжнародних відносин
(атомний вимір "human security")..... 217

В. Г. Гуров

Основні підходи для вирішення проблем
складання арбітражних застережень..... 221

М. Л. Семенюта

Спадковість зовнішньої політики Румунії..... 224

І. Алмаші

Транскордонний вимір міжнародних
відносин..... 228

Л. О. Глушко

Психологія впевненості як наслідок
інтеріоризації соціального досвіду
та праксиологія творення параметрів
соціуму та держави..... 233

Н. С. Задорожня

Проблемні питання визначення
категорії «інвестиції»
за законодавством України..... 237

М. О. Мороз

Державна політика щодо правового
регулювання відносин власності в Україні..... 240

АТОМНИЙ АСПЕКТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН (атомний вимір “human security”)

Становлення і розвиток української державності, вип. 6, с. 217–220

Держава — єдиний суб'єкт міжнародного процесу, який володіє суверенітетом. Категорія “національно-державний суверенітет” має два аспекти — внутрішній і зовнішній. Перший аспект означає свободу вибору кожним народом свого способу економічного розвитку, політичного режиму, наявність у державі власного законодавства. Другий аспект передбачає невтручання держави до внутрішніх справ рівність і незалежність інших держав. В основі діяльності будь-якої держави на міжнародній арені знаходиться національний інтерес — усвідомлення і відображення в діяльності політичних лідерів держави його корінних потреб. Відомий американський політолог Г. Моргентгау (1891–1967) вважав, що саме концепція інтересу, яка виражена у категоріях сили, рятує від “моралізованих крайнощів і політичної безрозсудності”. Слід розглядати державу як політичну спільність, яка дбає про свої інтереси, що визначені в силовому вираженні [3].

Разом з тим, в сучасному світі держави не можуть керуватися вузько зрозумілими національними інтересами і вести розмову лише у категоріях сили. Будь-яка держава змушена зважати на інтереси інших країн, поважати їх, що потребує від держави додержуватися певних норм поведінки на міжнародній арені.

З точки зору міжнародного права держави є формально рівними в юридичному відношенні, але одночасно держави надзвичайно відрізняються за на-

ціональною могутністю. З урахуванням факторів національної могутності і здатності захистити свій суверенітет відрізняють наддержави, великі держави, середні держави, малі держави та мікродержави. До наддержав належать ті, які мають здібність впливати на умови існування всього людства і володіють силою руйнування планетарного масштабу. Великі держави значною мірою впливають на світовий розвиток, не домінуючи при цьому у міжнародних відносинах. Середні держави впливають на своє близьке оточення. Це відрізняє їх від малих держав, вплив яких є слабким, але вони володіють достатніми засобами для збереження своєї незалежності і територіальної цілісності. Мікродержави, в принципі, не здатні захистити свій суверенітет власними силами.

Провідними суб'єктами міжнародних відносин, які безпосередньо створюються державами, є їх міждержавні об'єднання — політичні або військово-політичні організації. Серед них такі: Організація Об'єднаних націй (ООН); Європейський Союз (ЄС); Ліга арабських держав (ЛАД); Організація африканської єдності (ОАЄ); Організація Північноатлантичного договору (НАТО), Рада по безпеці і співробітництву в Європі (НБСЕ); Співдружність Незалежних держав (СНД) та ін. [4].

В межах ООН існує цілий ряд організацій, які функціонують у міжнародних відносинах як структурні елементи, так і самостійні суб'єкти. До яких на-

лежать: Всесвітня організація охорони здоров'я (ВООЗ); Міжнародна Асоціація праці (МАП); Організація, яка займається питаннями культури і науки (ЮНЕСКО); Міжнародний Валютний Фонд (МВФ); Міжнародна Організація по Атомній Енергетиці (МАГАТЕ); Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКАД); Міжнародний суд та ін.

Важливу та зростаючу роль у формуванні і функціонуванні міжнародних відносин відіграють неурядові організації, які об'єднують недержавні інститути і громадян різних країн, і діють у специфічних галузях. До їх числа входять: Міжнародна Організація Політичних наук (МОП); Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол); Міжнародна демократична федерація жінок (МДФЖ); Всесвітня федерація демократичної молоді (ВФДМ); Всесвітня Рада Світу (ВРС) та багато ін. [5].

Суб'єктами міжнародних відносин (світового політичного процесу) є держави, міжнародні урядові та неурядові організації, суспільні рухи, транснаціональні корпорації, релігійні об'єднання, народи, етноси, політичні та суспільні лідери.

Провідна роль політики в міжнародних відносинах зумовлена такими факторами:

- по-перше, суб'єкти світової політики володіють колосальними ресурсами і можливостями впливу не тільки на власно політичні, але й на економічні й інші міжнародні процеси. Переконливим прикладом є роки "холодної війни" у XX ст., коли за політичними міркуваннями над створенням зброї масового знищення людей працювала більшість найкращих умів вчених і технічної інтелігенції планети;
- по-друге, міжнародні відношення мають яскраво виражену тенденцію до глобалізації, ускладненню

і розширенню, що потребує удосконалення міжнародних політичних механізмів для їх регулювання;

- по-третє, міжнародні політичні відносини суттєво впливають на формування міжнародного порядку, тобто забезпечення нормального функціонування держави та інших міжнародних інститутів;
- по-четверте, нині, як ніколи, гостро постають питання безпеки всього людства, проблеми його виживання. Саме в цьому напрямі концентрується увага світової політики;
- по-п'яте, за допомогою світової політики можливо ефективніше вирішувати складні проблеми світового розвитку, які пов'язані з суперечністю між тенденціями до розширення взаємовідносин між народами і державами, з одного боку, і різноманітністю політичних і соціально-економічних систем — з іншого [3].

Світова політика значною мірою визначає склад сучасного світу. Її пріоритети зумовлені необхідністю вирішення спільних проблем, які стоять перед людством і національними інтересами її суб'єктів.

Досягнення балансу сил і інтересів є важливим фактором у забезпеченні стабільності у світовій політиці. Складовими силами суб'єктів світової політики (держав) є: їх військова підготовка та організація, географічне положення, природні ресурси, промисловий потенціал, кількість населення, якість дипломатії і розвідки, стан моралі, національний характер та ін.

До аварії на ЧАЕС, за часів протистояння блоків НАТО та Варшавського договору в міжнародних відносинах атомна проблема розглядалася в контексті військового протистояння. Пи-

тання безпеки екології не стояло так гостро як нині і основним аспектом лишалася проблематика непоширення атомної зброї.

Однією з тем, що стосуються ядерного вивчення в міжнародних відносинах, є проблематика нерозповсюдження ядерної зброї. Є випадки реалізації “мирного” варіанту непоширення: сприяння відмові від ядерної зброї ПАР, згортання ядерної програми Алжиру, фактичний “викуп” програм розробки ЗМЗ в Лівії, використання фінансових і політичних бонусів в рамках колективної дії на КНДР з метою ліквідації її військової ядерної програми.

Та і відносно іранської програми збагачення урану, Вашингтон використовує не лише загрози “бато́гом” у вигляді санкцій і вірогідних силових рішень. США не виключають і можливості надання Тегерану, спільно з Російською Федерацією і Євросоюзом, економічного і технологічного “праника”.

Втім, головною відмінною рисою американської концепції непоширення все таки служить упор на використання саме силових засобів досягнення цілей нерозповсюдження. Особлива увага приділена силовому знищенню іракських програм створення ядерного, хімічного і біологічного потенціалів, у тому числі: спробі “ядерної кастрації” Іраку, зробленої Ізраїлем в 1981 р.; знищенню іракських протиядерних об’єктів в ході Першої війни в Персидській Затоці (1990–1991); демонтажу іракських програм створення ЗМЗ після операції “Буря в пустелі” (1991); діям Ради Безпеки ООН з примусового згортання ядерних, хімічних і біологічних програм Іраку під контролем міжнародних інспекторів; ударам США і Великобританії по іракських об’єктах можливого виробництва і зберігання ЗМЗ, зробленим в ході операції “Лис в пустелі” в 1998 р. (яка почалася у відповідь на висилку Багдадом місії ЮНСКОМ).

Ефективність цих заходів зіграла злий жарт з американською політичною елітою в 2003 році, коли приймалося рішення про друге вторгнення до Іраку. Адміністрація США публічно проголосила саме проблему ліквідації іракської ЗМЗ. Проте, як це згодом визнавалося багатьма офіційними особами, насамперед адміністрація Дж. Буша-молодшого мала намір здійснити зміну багдадського режиму, забезпечити безперервність нафтових поставок з Персидської затоки, а також реалізувати пілотний проєкт по зміні стратегічної ситуації в усьому регіоні “Великого Близького Сходу”.

Але, всі зазначені варіанти непоширення, які були реалізовані за допомогою політико-дипломатичних і економічних важелів, навряд чи виявилися б настільки успішними, якщо перед порушниками режиму нерозповсюдження не була б визначена перспектива можливого застосування силових інструментів. Прагнення союзників США по коаліції непоширення акцентувати свою позицію “доброго поліцейського”, який прагне переконати потенційних порушників виключно політико — дипломатичними мирними засобами, об’єктивно змушує Вашингтон зайняти позицію “злого поліцейського”. При цьому у порушника виникає надія, що йдеться не про простий розподіл тактичних ролей з метою добитися єдиної стратегічної мети, а про принципові розбіжності між “поліцейськими”. Як наслідок у порушників неминуче народжується прагнення зіграти на цих розбіжностях. Потенційні порушники розуміють, що розробка ними програм створення ЗМЗ кінець кінцем зробить вірогіднішою реалізацію відносно самих цих країн сценарію силового непоширення. Отже, саме така загроза спонукала Лівію “здати” програми створення зброї масового знищення і підштовхнула КНДР до конструктивнішої позиції на переговорах “шістки” в 2007 р. При цьому практика “викупу”

програм ЗМЗ у порушників режиму нерозповсюдження створює у лідерів ряду інших країн надії укріпити свій економічний стан, добитися гарантій безпеки і забезпечити собі реноме “кінець кінцем відповідальних державних діячів” за допомогою розробки і подальшої здачі таких програм. Традиційно міжнародна безпека визначалася як захист території військовими засобами [3].

Тобто, в окремих випадках політико-дипломатичними мирними засобами не можна домогтися гарантій знищення ЗМЗ в окремих державах. Політика “гнути і пряника” вирішує скорочення і “викуп” програм ЗМЗ. На жаль, іншого ефективного методу на сьогодні немає. І, як бачимо, ядерна держава (США), користуючись цією нагодою, впливає на інші держави, наприклад, Ірак, який не мав ядерної зброї. Тому сучасні міжнародні відносини повинні виходити на

інший рівень подолання існуючих проблем сьогодення.

Література

1. *Waltz K. N.* Structural Realism After the Cold War // *International Security*. — Vol. 25. — № 1. — P. 5–41.
2. *Paris R.* Human security: Paradigm Shift or Hot Air? // *International Security*. — Vol. 26. — № 2 (Fall 2001). — P. 97.
3. *Балуев Д. Г.* Современная мировая политика и проблемы личностной безопасности: Монография. — Н. Новгород, 2002. (Доступна по Интернет-адресу: www.kis.ru/~dbalu).
4. *Suhrke A.* Human security and the Interest of States // *Security Dialogue* 30. — № 3 (September 1999). — P. 266.
5. *Бек У.* Общество риска. На пути к другому модерну / Пер. с нем. В. Седелника и Н. Федоровой; Послел. А. Филиппова. — М.: Прогресс-Традиция, 2000. — 384 с.